ULKOMINISTERIÖ
Taloudellisten ulkosuhteiden osasto
TUO-10 Maria Pohjanpalo

HEL7M0335-1

12.03.2018

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta

Viite
HE 149/2017; Ulkoministeriön lausunto lakivaliokunnalle HEL7M0335-08 ja HEL7M0335-09.

Asia
Ulkoasiainvaliokunnan lausuntopyyntö koskien muiden valiokuntien lausuntoja; ulkoministeriön lausunto

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on pyytänyt ulkoministeriötä toimittamaan kirjallisesti mahdollisia (lisä)huomioitaan muiden valiokuntien lausuntoihin asiassa HE 149/2017. Ulkoasiainministeriö esitti jo eräitä huomioita erityisesti ympäristövaliokunnan lausunnosta, vastatessaan 22.2.2018 järjestetyssä ulkoasiainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa esitettyihin kysymyksiin. Käsillä ovat seuraavat valiokuntien lausunnot: PeVL 61/2017 vp, TyVL 13/2017 vp, LaVL 1/2018 vp, YmVL 2/2018 vp, TaVL 1/2018 vp ja StVL 1/2018 vp.

Ulkoasiainministeriö näin ollen lausuu seuraavaa.

1. Yleishuomioita

   Esityksessä on kyse myös investointisuojajärjestelmän uudistamisesta, ml. investointiriitojen ratkaisu. Kansainvälisessä kokonaiskuvassa EU ja sen jäsenvaltiot toimivat uudistuksen primus motoreina. Olemassa olevan investointisuoja ja –riitojen ratkaisujärjestelmän (ns. investor-state dispute settlement, ISDS) elementteihin on kohdistunut huolia, ja tämä tulee osittain esille myös ulkoasiainvaliokunnalle saapuneissa muiden valiokuntien lausunnoissa.

   CETA-sopimukseen luotu investointisuoja ja investointiriitojen ratkaisu investointituomioistuimessa (investment court system, ICS) vastaa nimenomaan näihin huoliin, ja sitä on pidettävä kunnianhimoisena uudistuksena. Kuten prof. Talus lakivaliokunnalle toimittamassa lausunnossaan toteaa, tämä uudistus on tärkeä.

   Uudistuksesta on nyt saatu sovittua ensimmäisenä Kanadan kanssa. Yhtenä osana uudistusta on muun muassa sopimuksella perustettavan investointituomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten sovellettavien sääntöjen eriyttäminen. ICS soveltaa sopimusta ja muita osapuolten välillä sovellettavia kansainvälisen oikeuden määräyksiä ja kansalliset tuomioistuimet puolestaan kansallista oikeutta. Tämä eriyttäminen tekee aiheettomaksi erityisesti prof. Koskenniemen lakivaliokunnalle toimittamassaan lausunnossaan esittämän argumentin järjestelmän perusongelmasta ("ulkomaiset tuomarit voivat arvioida kansallisia lakeja ja tuomioita"). Kansallisten tuomioistuinten ja investointituomioistuimen suhdetta on HE 149/2017 lisäksi käsitelty ulkoministeriön lausunnossa HEL7M0335-08.

   Korkeimman oikeuden lakivaliokunnalle toimittamassa lausunnossa on listattu tiivistetysti keskeisin osin ICS:n ja sen tuoman uudistuksen elementtejä.

Korkeimman hallinto-oikeuden lausunnossa on havainnollistettu niin kutsutun suoraan sovellettavuuden kiellon merkitystä, joka edelleen vahvistaa edellä mainittua eriyttämistä.

2. Lisähuomioita koskien valiokuntien lausuntoja

a) Kansallisen oikeuden ja kansallisten tuomioistuinten asema

Kuten edellä yleishuomiokohdassa 1. on tuotu esiin, investointiriitojen ratkaisun ja sovellettavan oikeuden eriyttäminen tekee esitettyjä huolia aiheettomiksi. Kansalliset tuomioistuimet ovat täysimääräisesti käytettävissä ja ne soveltavat kansallista oikeutta, kun taas ICS soveltaa sopimusta ja muita osapuolten välillä sovellettavia kansainvälisen oikeuden sääntöjä. Tämän lisäksi sopimuksen määräyksissä on ns. suoraan sovellettavuuden kielto, jonka mukaan sopimuksen määräyksiin ei voi vedota kansallisissa tuomioistuimissa. Nämä aiheuttavat myös mm. sen, ettei olisi esimerkiksi asianmukaista tai tarpeen vaatia vain toisen järjestelmän käyttöä tai sen tarjoamien menettelyjen loppuun käymistä. Kansalliset tuomioistuintiet ovat siis käytettävissä kansallisen lainsäädännön osalta.

b) Sopimuksen 8.10 artiklaan sisältyvä "reilun kohtelun periaate"

Kyseinen oikeudenmukaista ja kohtuullista kohtelua koskeva sopimusmääräys on CETA-sopimuksessa laadittu täsmennetysti, jotta vältetään tulkinnanvaraisuutta. Lisäksi ko. velvollisuuden sisältöä on mahdollista edelleen tarkentaa, sillä osapuolet tarkastelevat sitä sopimusmääräyksen mukaan säännöllisesti.

c) Kolmansien osapuolten rahoitus investointiriidoissa

Mahdollinen kolmannen osapuolen rahoitus ja sitä koskevat yksityiskohtaiset tiedot tulee sopimuksen 8.26 artiklan mukaan tuoda esiin.

d) Lainsäädäntöoikeuden vahvistaminen investointisuojan yhteydessä

Investointisuojaa koskeva luku sisältää myös nimenomaisen määräyksen vahvistaen osapuolten oikeuden säännellä ja muuttaa lainsäädäntöään legitiimien tavoitteiden saavuttamiseksi, esimerkiksi ympäristön ja terveyden aloilla. Sääntelyoikeus kattaa myös tilanteet, joissa sääntelystä voisi olla kielteisiä vaikutuksia jo tehdyille investoinneille. Saadakseen investointisuojaa, investointi tulee jo tehdä isäntävaltion lakien ja määräysten mukaisesti.

Tässä yhteydessä on myös hyvä huomioida, että sääntelyoikeus on vahvistettu edelleen myös pakkolunastuksen täsmennetyssä määritelmässä, jolloin kansallinen lainsäädäntö ei sen mukaisesti voisi muodostua epäsuoraksi pakkolunastukseksi.

Lisäksi tulee huomioida, että CETA sopimuksen investointituomioistuin tuomitsee vain vahingonkorvauksia tai omaisuuden palautuksen yksittäistapauksessa, eikä se näin ollen velvoita valtiota lainsäädännön muutoksiin.

e) CETA-sopimuksen riskit

HE 149/2017 otsikon 4, Esityksen vaikutukset, alla on tehty selkoa sopimuksen vaikutuksista.

Sijoitusten suojan osalta voidaan todeta, että Suomi on myös osapuoli 67 kahdenvälisessä investointisuojasopimuksessa, eikä Suomella ole ollut välimiesmenettelyssä niiden perusteella riitoja. Sen sijaan suomalaiset sijoittajat ovat hyödyntäneet investointisuojasopimusten tarjoamaa välimiesmenettelyä suhteessa sijoituksensa isäntävaltioon. Suomen sopimuskumppanimaista on niin ikään tehty sijoituksia myös Suomeen. Lisäksi tulee huomata, että jo aktualisoituneet kansainväliset investointiriidat pohjautuvat olemassa olevaan järjestelmään, jota nyt juuri on osin CETA-sopimuksenkin kautta tarkoitus uudistaa.

Mikäli riitatapauksia Suomessa ilmenisi, niitä tarkasteltaisiin tapauskohtaisesti, eikä spekulatiivisia seikkoja niiden osalta ole tarkoituksenmukaista tässä esittää. Lisäksi on hyvä huomioida, että CETA-sopimuksen mukaan selkeästi perusteettomat kanteet on mahdollista käsitellä ja hylätä nopeastikin.

Edellä esitettyjen näkökohtien lisäksi viitataan erityisesti soveltuvin osin jo mainittuihin ulkoministeriön lakivaliokunnalle toimittamiin lausuntoihin HEL7M0335-08 ja HEL7M0335-09.

Liitteet -

Erillinen sivu elektronisen version käsittelyyn:

Taloudellisten ulkosuhteiden osasto
TUO-10 Maria Pohjanpalo

Asiasanat

Hoitaa

Hoitaa UE
Koordinoi
Tiedoksi

Laatija jakanut
